

3.4.2.2 Z drugiej strony EKES popiera sformułowaną przez Komisję ds. Spraw Konstytucyjnych Parlamentu Europejskiego propozycję zaplanowania ratyfikacji w miarę możliwości na terminy skupione wokół jakiejś symbolicznej daty (na przykład 8 lub 9 maja).

3.4.3 EKES wzywa więc instytucje europejskie do aktywnego przygotowywania i realizacji strategii informacyjnej dotyczącej Traktatu Konstytucyjnego. Należy współdziałać z Państwami

Członkowskimi i wysłać do obywateli silny i pozytywny sygnał ze strony Europy.

3.4.4 EKES ze swej strony zobowiązuje się do czytelnego informowania europejskiego społeczeństwa obywatelskiego o postępie demokracji ucieleśnionym w Traktacie Konstytucyjnym, zwłaszcza w dziedzinie obywatelstwa i demokracji uczestniczącej.

Bruksela, 28 października 2004 r.

Przewodnicząca

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Anne-Marie SIGMUND

## Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Środowisko naturalne jako szansa dla gospodarki”

(2005/C 120/24)

Dnia 22 kwietnia 2004 r., pismem Atzo NICOLAÏ, ministra spraw europejskich, przyszła prezydencja niderlandzka Rady, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, zwróciła się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o przygotowanie opinii na temat: Środowisko naturalne jako szansa dla gospodarki

Sekcja ds. Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego, odpowiedzialna za przygotowanie prac na ten temat, wydała swoją opinię w dniu 21 września 2004 r. Sprawozdawcą była Stéphane Buffetaut.

Na 412. sesji plenarnej w dniach 27 i 28 października 2004 r. (posiedzenie z dn. 28 października 2004 r.), Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 130 do 2, przy 2 głosach wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

### 1. Wstęp

1.1 W kwietniu 2004 r. przyszła prezydencja niderlandzka skierowała do EKES pismo z prośbą o wydanie opinii rozpoznawczej w sprawie *Środowisko naturalne jako szansa dla gospodarki*. Prezydencja niderlandzka chciałaby się priorytetowo zająć korzystnymi dla wszystkich zainteresowanych możliwościami, dzięki którym postęp w dziedzinie technologii ekologicznych i ochrony środowiska może pomóc w osiągnięciu celów gospodarczych i społecznych Strategii Lizbońskiej.

1.2 Rada Europejska nie akcentowała zbyt mocno wyzwania środowiskowych w chwili, gdy wyznaczała Unii Europejskiej bardzo ambitne cele: stanie się najbardziej konkurencyjną i najbardziej dynamiczną na świecie gospodarką opartą na wiedzy, zdolną do trwałego wzrostu gospodarczego, tworzącą więcej miejsc pracy pod względem ilościowym i jakościowym, przy większej spójności społecznej. Być może jedynie słowo „trwały” odwoływało się do pojęcia trwałego rozwoju.

1.3 Dopiero dwa lata później Rada Europejska podjęła decyzje, które doprowadziły do ukształtowania strategii na

rzecz trwałego rozwoju. W ten sposób strategia ta stała się częścią Strategii Lizbońskiej.

1.4 Czy jednak można rzeczywiście stwierdzić, że ochrona środowiska naturalnego w pełni wpisuje się w główny nurt Strategii Lizbońskiej? Stagnacja dotycząca niektóre gospodarki Unii Europejskiej doprowadziła do sytuacji, gdzie absolutnym priorytetem jest wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy, a środowisko naturalne znajduje się na drugim planie, wedle rzymskiej maksymy *primum vivere, deinde philosophare*. Ale czy środowisko naturalne nie jest właśnie tym, co warunkuje życie i czy zatem nie powinno być sprawą wszystkich, a nie tylko specjalistów?

1.5 W związku z powyższym, znaczące sektory gospodarki europejskiej wyraziły obawy, że stanowczość i wola Unii Europejskiej, a w szczególności Komisji, ustanowienia godnych do naśladowania międzynarodowych standardów ochrony środowiska naturalnego wiąże się z ryzykiem, iż będą one działać w pojedynkę.

1.6 Wola stosowania zapisów protokołu z Kioto, nawet jeśli nie został on ratyfikowany przez naszych głównych konkurentów, wzbudziła wiele emocji w pewnych europejskich branżach gospodarki, które dopatrzyły się w niej niebezpiecznej naiwności mogącej zaszkodzić konkurencyjności gospodarki europejskiej, bardzo zaangażowanej w ostrą rywalizację międzynarodową. Inni uznali, że cele z Kioto mogą być czynnikiem sprzyjającym większej skuteczności procesów produkcyjnych, ograniczaniu kosztów, mniejszej presji na zasoby energii i surowców, a więc wzrostowi konkurencyjności gospodarki europejskiej. Trwa więc debata na ten temat i powinna ona być zilustrowana konkretnymi przykładami.

1.7 Podobnie, przedsiębiorstwa wykorzystujące substancje chemiczne zaniepokoiły się propozycją rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), która została bardzo skrytykowania w opracowaniu Komisji na temat jej oddziaływania.

1.8 Ten niepokój i krytyka nie mogą potraktowane z lekceważeniem. Nie są one skierowane przeciwko zasadom czy politykom unijnym. Wyrażają przekonanie, że istnieje konflikt pomiędzy, z jednej strony, wymogami wzrostu ekonomicznego, tworzenia miejsc pracy i bieżącym praktykom a, z drugiej strony, troską o środowisko naturalne, znajdującą swój wyraz w nadmiernej ilości przepisów nie liczących się z realiami konkurencji gospodarczej. Problemy te wydają się wynikać z niedoceniań i błędnego zarządzania narzędziami, procedurami i strategiami wdrażania.

1.9 Ale jednocześnie niektóre przedsiębiorstwa, a wśród nich bardzo duże, czy nawet całe sektory gospodarcze, uznają trwały rozwój jako ważny element swojej strategii. Na przykład prezes francuskiej grupy Veolia Environnement, zaproszony na seminarium rządowe, oświadczył: „wyniki przedsiębiorstwa mierzone kryterium trwałego rozwoju stały się nie tylko elementem uzasadnienia jego istnienia wobec społeczeństwa obywatelskiego, ale również coraz większym atutem w konkurencji na arenie międzynarodowej oraz celem przyciągnięcia inwestorów”. Takie podejście stopniowo staje się dzisiaj normą w kręgach gospodarczych.

1.10 Na ten temat toczy się dyskusja. Jest ona ożywiona i uczestniczą w niej wszystkie grupy społeczne, przede wszystkim przedsiębiorcy, partnerzy społeczni i organizacje ekologiczne. Pytanie jest jasne: czy uwzględnianie wymogów środowiskowych stanowi tylko przeszkodę dla konkurencyjności przedsiębiorstw, czy też może otwiera ono szansę na powstawanie nowych zawodów, nowych technologii i nowych rynków?

1.11 Opinia publiczna, rządy, decydenci w dziedzinie gospodarki i działacze związkowi, konsumenci i osoby stojące na czele organizacji ochrony środowiska naturalnego nie mogą już zadowolić się teoretycznymi wystąpieniami, pełnymi dobrych chęci, które nie znajdują praktycznego przełożenia. Oczekują oni na dokładne analizy i konkretne przykłady, ponieważ polityka jest sztuką rzeczywistości nawet jeśli wychodzi ona poza ideał, który nadaje jej sens. Strategia na

rzecz trwałego rozwoju europejskiego przemysłu papierniczego jest bardzo charakterystyczna dla tego podejścia.

## 2. Środowisko naturalne — szansa dla gospodarki?

2.1 Zadanie sobie tego pytania, to zadanie sobie pytania czy, z jednej strony, rozwój pewnych sektorów gospodarki nie jest uwarunkowany istnieniem wysokiej jakości środowiska w którym przyroda i dziedzictwo kulturowe mogą być zachowane i chronione, a z drugiej strony, czy technologie środowiskowe mogą wnieść realny wkład w cele rozwoju gospodarczego i społecznego określone w Strategii Lizbońskiej. Jest to również uczciwie postawione pytanie o to, czy normy i ograniczenia związane ze środowiskiem nie stanowią przeszkody dla wzrostu gospodarczego, konkurencyjności, a więc zatrudnienia.

2.2 Jest oczywiste, że sektor turystyki i wypoczynku zależy od jakości środowiska naturalnego. Całe regiony Europy, a nawet państwa, zależą w dużej mierze od turystyki celem utrzymania ich rozwoju gospodarczego i społecznego. W tych krajach i regionach stan środowiska jest zasadniczym warunkiem równowagi społeczeństw. Zniszczone krajobrazy, miasta zniszczone wskutek nadmiernej spekulacji w obrocie nieruchomości, zniszczona przyroda i zanieczyszczone oceany mogłyby spowodować, i powodują nieodwracalne szkody gospodarcze. Podobnie jest w przypadku takich sektorów jak rybołówstwo, rolnictwo, a nawet myślistwo. Co do technologii środowiskowych, należy zadać sobie pytanie, czy mogą one być czynnikiem wzrostu i innowacji, i poszukiwać sposobów wspierania ich rozwoju nie wypaczając w nieuzasadniony sposób konkurencji.

2.3 Przy uzasadnionym dążeniu ludności krajów gospodarek wschodzących do osiągnięcia poziomu życia porównywalnego z naszym i mając świadomość presji na zasoby naturalne i środowisko z tym związane, gdyby rozwój ten odbywał się w aktualnych warunkach technicznych i gospodarczych, istnieje potrzeba prawdziwej rewolucji technologicznej. Marginalne innowacje nie stanowiłyby właściwej odpowiedzi na problem. W praktyce 80 % ludności naszej planety dąży do osiągnięcia takiego samego poziomu życia co 20 % ludności najbogatszej. Nie możemy pozwolić sobie dalej żyć w sposób, w jaki czynimy to obecnie, gdyż miałoby to katastroficzne skutki, choć jednocześnie ważne jest powstrzymanie się przed formułowaniem przesadnie pesymistycznych prognoz. Istnieje pewna liczba zjawisk (topnienie lodowców, zagrożenie zróżnicowania biologicznego, wyczerpanie lasów, powodzie, itp.), które sygnalizują ogólne zmiany klimatyczne, wywołane przyczynami naturalnymi i działalnością człowieka. Działania podjęte w celu zaradzenia niekorzystnym skutkom środowiskowym, np. ograniczanie kwaśnych deszczów poprzez techniki odsiarczania, znacznie przyczyniły się do uniknięcia zagłady europejskich lasów. Udzielone zawczasu ostrzeżenia ze strony ekologów, choć czasem przesadzone, często zobowiązywały zarówno opinię publiczną, jak i władze do podjęcia działań. Wszystkim zainteresowanym musi zależeć na tym, by nadal pracować nad zrównoważonymi rozwiązaniami w prewencyjnej ochronie środowiska.

2.4 Gdy myślimy o technikach produkcji przemysłowej, należy podkreślić, że techniki produkcji rolnej, transport i metody wytwarzania energii mają wpływ na środowisko i zdrowie publiczne, który nie jest bez znaczenia. Innowacje i technologie środowiskowe dotyczą również tych podstawowych sektorów gospodarki.

2.5 Postęp i zmiany związane z rozwojem nauki i techniki bezwzględnie wpływają na sprawy społeczne. To co jest twierdzeniem prawdziwym w przypadku wszelkich innowacji jest również prawdziwe w odniesieniu do technologii środowiskowych, szczególnie w przypadku gdy zastępują one technologie tradycyjne i wypróbowane, ale nie koniecznie przyjazne dla środowiska naturalnego. Należy czuwać nad przygotowywaniem tym zmian, którym powinny towarzyszyć działania szczególnie w dziedzinie kształcenia zawodowego i pogłębiania uzyskanego wykształcenia. Ochrona środowiska naturalnego nie powinna jawić się jako czynnik wzrostu bezrobocia i deindustrializacji, jeśli tylko opiera się na zdrowych i właściwie pojętych procedurach i narzędziach. Należy więc zorganizować stały dialog pomiędzy tymi, którzy opracowują przepisy w dziedzinie ochrony środowiska a przedstawicielami sił gospodarczych i społecznych, aby przewidywać i właściwie oceniać skutki, w tym negatywne, planowanych środków dla działalności gospodarczej i zatrudnienia.

2.6 Stoimy więc w obliczu prawdziwego wyzwania technologicznego. Europa, dzięki swoim możliwościom naukowym i technicznym, mogłaby, gdyby miała taką wolę polityczną, odegrać pionierską rolę w opracowywaniu innowacji na szeroką skalę związanych ze środowiskiem naturalnym. Na pewno ochrona środowiska naturalnego kosztuje, ale czy koszt działania nie jest w tym przypadku niższy od kosztu braku działania?

### 3. Co należy rozumieć pod pojęciem technologii środowiskowych ?

3.1 W praktyce, możliwe jest określenie dwóch typów technologii środowiskowych:

- technologie środowiskowe, które wpływają na doskonalenie procesów technicznych, sposobów produkcji, w celu uczynienia ich bardziej „czystymi”, bardziej kompatybilnymi ze środowiskiem naturalnym. Przykładem mogą być tłumiki wydechu z katalizatorem, systemy filtrów przy wylotach kominów fabrycznych, techniki poprawy wydajności energetycznej, itp.
- innowacje technologiczne, które, już w założeniu miały być przyjazne dla środowiska i zgodne z zasadą trwałego rozwoju. Na przykład turbiny wiatrowe, współgenerowanie ciepła i energii, baterie na paliwa, żarówki elektryczne nowej generacji (LED), itp.

3.1.1 „Granica” pomiędzy technologią prewencyjną a technologią zaradczą nie jest zawsze łatwa do określenia. Z tego względu, zasady, bardzo dokładne i użyteczne, zintegrowanej polityki w dziedzinie produktów (PIP) <sup>(1)</sup> i dyrektywy dotyczącej zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich ograniczania (PRIP) <sup>(1)</sup> obejmują jednocześnie działania uzdrawiające i działania zapobiegawcze, wpisując się znakomicie w strategię trwałego rozwoju. Jasne jest, że modele i wzorce produktów uwzględniające cały cykl ich użytkowania przyczyniają się do rozwoju technologii bardziej spójnych z dążeniem o zapewnienie trwałego rozwoju.

3.2 Należy podkreślić, że te dwa rodzaje technologii mają pozytywny wpływ na środowisko naturalne i mogą stymulować działalność gospodarczą i tworzenie miejsc pracy.

3.3 Na razie EKES podkreślił kilkakrotnie konieczność całościowego rozpatrywania „ekoprzemysłu” i przypomniał, że wyzwanie polegało również na „stopniowym doskonaleniu, z punktu widzenia środowiska naturalnego i z punktu widzenia zasobów, wszelkich sposobów produkcji i wszelkich produktów” <sup>(2)</sup>.

3.4 Wyodrębniono cztery rodzaje technologii środowiskowych: technologie końca procesu, technologie zintegrowane, technologie rozwojowe, radykalne innowacje (na przykład chemia bez chloru). Często uważa się, że technologie zintegrowane i radykalne mogą być w dłuższej perspektywie bardziej korzystne z punktu widzenia konkurencji. Problemem jest to, że na bardzo konkurencyjnych rynkach, przedsiębiorstwa nie zawsze mają możliwość wyboru długoterminowego. Zwrócić się one bardziej ku procesom rozwojowym, które zapewniają upowszechnianie na szeroką skalę poprawy stanu środowiska naturalnego w ramach ich zwykłych cykli inwestycyjnych.

3.5 W rzeczywistości, postęp w skuteczności ekologicznej jaki nastąpił i ciągle ma miejsce w przemyśle i usługach, umożliwia stałą poprawę stanu środowiska. Jednak wzrost gospodarczy jest taki, szczególnie w krajach gospodarek wschodzących, że mimo postępu technologicznego presja na środowisko i zasoby naturalne ciągle wzrasta.

### 4. Czy wymogi w dziedzinie środowiska naturalnego stanowią przeszkodę w rozwoju gospodarczym?

4.1 W ciągu ostatnich trzydziestu lat, gdy czynniki wzrostu stały się bardziej kompleksowe, to właśnie narzucona przedsiębiorstwom zdolność do innowacji, zagwarantowania jakości ich produktów i ich procesów produkcyjnych — na rzecz ich klientów, środowiska naturalnego i ich pracowników — stała się najlepszą gwarancją ich przyszłości i, w konsekwencji, korzyści ich akcjonariuszy.

<sup>(1)</sup> Dz.U. C 80 30.03.2004

<sup>(2)</sup> Dz.U.C 32 z 5.02.2004.

4.2 Już przed pojawieniem się jakichkolwiek przepisów, rosnąca liczba przedsiębiorstw zaangażowała się na rzecz trwałego rozwoju i postanowiła publicznie rozliczać się ze swoich działań i wyników w tej dziedzinie, pod coraz większym nadzorem ze strony klientów, społeczeństwa obywatelskiego, rynków i opinii publicznej.

4.3 W kontekście bardzo zaciętej konkurencji wynikającej z globalizacji gospodarki, jakość środowiska naturalnego i równowaga społeczna stały się również czynnikami determinującymi dla przyciągnięcia lub zatrzymania pracowników i kapitału. Należy uwzględnić te czynniki w ramach negocjacji z WTO.

4.4 Dlatego mogło dojść do potwierdzenia, że zdolność przedsiębiorstwa w dziedzinie trwałego rozwoju była coraz bardziej uznawana za atut w konkurencji międzynarodowej i w przyciąganiu inwestorów.

4.5 Tak więc wymogi związane ze środowiskiem naturalnym nie są, jak to zbyt łatwo przyjęto, przeszkodą dla konkurencyjności i rozwoju gospodarczego. Rynek już zareagował na wiele wyzwań w dziedzinie środowiska naturalnego związanych z przepisami. Przykładem tego są wymagania w dziedzinie jakości wody i przetwarzania odpadów. W tych dwóch sektorach następuje stały rozwój technologii środowiskowych. Reagując na te wyzwania z punktu widzenia gospodarczego, przedsiębiorstwa świadczące usługi na rzecz środowiska naturalnego utworzyły i utrzymały miejsca pracy. Na przykład, można oszacować na 300.000 liczbę miejsc pracy wygenerowanych w sektorze przetwarzania odpadów we Francji.

4.6 Troska o oszczędzanie zasobów naturalnych przejawia się w formie innowacji i technik idących w kierunku oszczędniejszego zarządzania i ograniczania kosztów. Na przykład przemysł papierniczy w ostatnich latach znacznie ograniczył zużycie wody. Podczas gdy piętnaście lat temu potrzeba było kilkaset m<sup>3</sup> wody do wyprodukowania tony papieru, dzisiaj potrzeba nie więcej niż średnio ok. 48 m<sup>3</sup>, a odpady zanieczyszczające zostały zredukowane o blisko 90 %. Korzyść dotyczy środowiska naturalnego i ma jednocześnie charakter ekonomiczny.

4.7 Jak już była o tym mowa, sektor turystyki i wypoczynku zależy w dużym stopniu od stanu środowiska naturalnego i materialnego. Wymogi w dziedzinie ochrony środowiska nie są w tym przypadku przeszkodą dla konkurencyjności i rozwoju gospodarczego, ale stanowią ich podstawowy warunek. Zresztą turystyka jest głównym sektorem w przypadku gospodarki wielu krajów Unii Europejskiej. Na przykład, w 2003 r., wpływy z turystyki stanowiły w przypadku Hiszpanii 41,7 mld USD, Francji 36,6 mld USD, Włoch 31,3 mld USD, Niemiec 23 mld USD, Zjednoczonego Królestwa 19,4 mld USD, Austrii 13,6 mld USD, Grecji 10,7 mld USD. Należy zauważyć, że mogą wystąpić sprzeczności w celach związanych ze środowiskiem naturalnym. Na przykład turbiny wiatrowe mogą mieć negatywny wpływ na środowisko i krajobraz. Wreszcie należy zauważyć, że turystyka w dużej mierze przyczynia się do

równowagi bilansu płatniczego wielu państw członkowskich, że tworzy ona miejsca pracy i że jest to rodzaj działalności, który z definicji nie może być przedmiotem delokalizacji.

4.8 Jednak przepisy w dziedzinie środowiska naturalnego powinny być zawsze zgodne z zasadą proporcjonalności. Innymi słowy koszty gospodarcze nie mogą być większe niż spodziewane korzyści dla społeczeństwa i środowiska. Jednakże EKES zdaje sobie sprawę z trudności dotyczących stosownych obliczeń: jak można na przykład obliczyć koszt życia ludzkiego? Jest jak najbardziej oczywiste, że powinna istnieć rzeczywistość równowaga pomiędzy kosztem a korzyścią z wdrożenia jakiegoś działania na rzecz środowiska naturalnego. Jednocześnie procedury wprowadzania w życie ustawodawstwa powinny możliwe do stosowania przez wszystkie zainteresowane strony. Zaniedbywanie tych aspektów mogłoby mieć odwrotny do zamierzonego skutek: prawo byłoby z przyczyn gospodarczych, społecznych i z powodu oporu konsumentów w praktyce martwe.

4.8.1 Ciekawym przykładem są przedsiębiorstwa z branży samochodowej, które muszą działać w bardzo ograniczonym otoczeniu, w którym margines działania jest bardzo wąski z racji niezwykle silnej presji konkurencji i zachowania konsumentów, dla których aspekt środowiskowy ma znaczenie drugorzędne w stosunku do ceny, komfortu i bezpieczeństwa. W takich warunkach, wprowadzanie technologii środowiskowych następuje etapami, bardziej poprzez stopniowe doskonalenie niż rewolucyjne zmiany technologiczne, które są aktualnie zbyt kosztowne, aby znaleźć dla siebie odpowiedni rynek. Jednak Toyota Prius, pojazd hybrydowy napędzany zarówno gazem, jak i prądem, doskonale ilustruje przemianę postaw konsumenckich, ponieważ w przypadku tego samochodu produkcja musiała się zwiększyć o połowę, żeby sprostać światowemu popytowi. Mimo iż stanowi to jedynie niewielki ułamek produkcji globalnej, jest to bardzo budująca zmiana.

4.8.2 Przypadek filtrów cząsteczkowych jest ciekawy. Silniki Diesla wydzielają o 25 % mniej CO<sub>2</sub> niż silniki benzynowe, ale emitują przy tym cząsteczki szkodliwe dla zdrowia. Dodatkowy koszt filtra cząsteczkowego wynosi około 500 EUR (5 do 10 % kosztu małego samochodu). Dopóki filtry cząsteczkowe nie staną się zgodnie z przepisami obowiązkowe, dopóty konstruktorzy będą stali przed wyborem, bądź zaproponowania go jako opcji, bądź zainstalowania go w serii i zmniejszenia swojej marży, ponieważ podwyżka cen byłaby trudna w warunkach rynkowych. W praktyce, o ile klienci niemieccy wybierali w 90 % filtr cząsteczkowy, w Europie proporcja ta spadła do 5%! Niektórzy konstruktorzy<sup>(1)</sup> zdecydowali więc o stopniowym wyposażaniu swoich pojazdów w filtr cząsteczkowy ograniczając swoją marżę, ale oczywiście jest, że nie może to trwać w nieskończoność, szczególnie przy bardzo dużej konkurencji międzynarodowej. Upowszechnienie filtra cząsteczkowego będzie naturalnie miało miejsce, ale równoległe ze wzrostem siły nabywczej klientów, zwłaszcza w przypadku małych pojazdów.

(1) Na przykład PSA i Opel.

Przypadek ten ukazuje wyraźnie, jak powstają rynki dla technologii ekologicznych: albo poprzez ukształtowanie u konsumenta świadomości, tzn. rozpoznania przez niego w danej inwestycji korzyści dla siebie bądź dla jego środowiska, albo poprzez kroki legislacyjne. Dużą część dotychczasowych sukcesów w ochronie środowiska zawdzięczamy odpowiednim inicjatywom ustawodawczym, przy czym akurat branża motoryzacyjna jest na to dobrym przykładem (patrz m.in. wprowadzenie katalizatora trójdrożnego).

4.8.3 W sektorze tym istnieją inne możliwości innowacji technologicznych: pojazdy z rozrusznikiem elektrycznym, doskonalenie recyklingu, walka z hałasem, wzrost bezpieczeństwa. Zasadniczą sprawą pozostaje koszt technologii.

4.8.4 Wniosek jaki można wyciągnąć z przykładu sektora motoryzacyjnego jest taki, że technologie środowiskowe nie są upowszechniane na szeroką skalę, gdy nie są one uzasadnione z punktu widzenia ekonomicznego i aby były skuteczne, należy zastosować je w produkcji masowej. W praktyce, na bardzo konkurencyjnym rynku, wprowadzanie technologii środowiskowych będzie następowało stopniowo i w sposób ciągły. Oznacza to potrzebę przeprowadzenia solidnych i udokumentowanych analiz ich oddziaływania, uwzględniające nie tylko sytuację środowiska naturalnego i rynków w Unii, ale również aspekty międzynarodowe.

4.8.5 Innym przykładem znaczenia przestrzegania zasady proporcjonalności są wyzwania, przed którymi staje przemysł przetwórczy — tzn. przemysł metalurgiczny, chemiczny, celulozowy i papierniczy itd. Sektory te funkcjonują w warunkach zaciętej globalnej konkurencji i szczególnie silnie oddziałują na środowisko naturalne. Badania porównawcze pokazują, że w UE produkcja w tych sektorach gospodarczych zazwyczaj jest bardzo przyjazna środowisku, tzn. ich zużycie surowców i energii oraz emisje zanieczyszczeń są tak małe, jak jest to tylko technologicznie możliwe. Ustawodawstwo w zakresie środowiska naturalnego dotyczące tych gałęzi przemysłu jest najsurowsze na świecie. Lepsze rezultaty ekologiczne można osiągnąć stopniowo inwestując w najnowsze i najskuteczniejsze technologie, co wymaga, żeby firmy te były konkurencyjne na rynku światowym. Sprawą zasadniczą jest, żeby wymagać lepszych wyników w zakresie ekologii uwzględniając rozwój techniczny i cykle inwestycyjne każdej gałęzi przemysłu. Jeśli wymogi zaostrzą się zbyt szybko, ciężar dodatkowych kosztów i niedostępność wymaganych technologii mogą narazić na niebezpieczeństwo konkurencyjność, a przez to byt europejskich ośrodków produkcji.

## 5. Jak rozwijać innowacyjne technologie środowiskowe?

5.1 Jeśli przez innowacyjne technologie środowiskowe rozumiemy technologie, które już na etapie prac rozwojowych uwzględniają aspekty środowiska naturalnego oraz jak najmniejsze zużycie zasobów, w przeciwieństwie do technologii, które jedynie koncentrują się na ograniczeniu i eliminacji skutków zanieczyszczeń, należy uznać, że wiele z nich znajduje się jeszcze w fazie początkowej a nawet testowania.

5.2 Wyniki osiągnięte przez takie technologie są rzeczywiście bardzo zróżnicowane. O ile technika turbin wiatrowych jest już sprawdzona i doszła do etapu rozwoju przemysłowego dzięki rynkowi wspieranemu przez bardzo korzystne przepisy, to jednak będzie ona mogła tylko stanowić uzupełnienie dla innych form produkcji energii, podobnie jak proces współgenerowania ciepła i energii. Żarówki nowej generacji (LED) dopiero pojawiają się na rynku, który może stać się obiecujący wraz z postępem technicznym. Na przykład oświetlenie w nocy Oriental Pearl Tower w Szanghaju jest projektem zrealizowanym przez pewne europejskie przedsiębiorstwo MSP<sup>(1)</sup> z zastosowaniem LED wyprodukowanych przez chińską firmę<sup>(2)</sup>. Procesy membranowe oczyszczania wody są jeszcze na etapie badań. Wreszcie inne technologie, mimo że użyteczne, są stosowane w ograniczonej skali.

5.3 Tak szeroki zakres zastosowań wymaga więc wprowadzenia strategii, które są wystarczająco elastyczne pod względem finansowania, wymiany informacji, sieci oraz narzędzi prawno-fiskalnych. Należy również pamiętać o potrzebie selektywnego podejścia, pozwalającego na identyfikowanie technologii rzeczywiście obiecujących, by nie marnować środków.

5.4 Różne instrumenty finansowe, fiskalne i prawne, jakie można stworzyć, odpowiadają w rzeczywistości różnym etapom wdrażania innowacyjnych technologii środowiskowych:

- subwencje na badania, studia wykonalności, inkubatory przedsiębiorczości;
- kapitał ryzyka dla fazy rozruchu;
- kredyty niskoprocentowane lub standardowe dla fazy rozwojowej;
- zachęty finansowe w celu skonsolidowania rynku;
- ekopodatki w celu zniechęcenia do stosowania technologii szkodliwych dla środowiska naturalnego w przypadku, gdy istnieją technologie alternatywne oraz celem wniesienia wkładu w rozwój badań w dziedzinie środowiska naturalnego.

Na przykład, branża biopaliw (diester), których koszt własny jest wyższy od kosztu wyrobów z ropy naftowej, nie rozwija się we Francji, ponieważ są one tak samo bardzo wysoko opodatkowane co wyroby z ropy naftowej. Gdybyśmy chcieli promować ich produkcję i zastosowanie, można by albo wprowadzić dla nich bardziej korzystne opodatkowanie, bądź odwołać się do przepisów w celu zalecania ich mieszania, w określonej proporcji, z klasycznymi paliwami. W tym przypadku należy znaleźć równowagę pomiędzy kosztem ekonomicznym, unikniętymi niedogodnościami a korzyścią ekologiczną.

<sup>(1)</sup> Citélum.

<sup>(2)</sup> Shanghai Communication Technology Developments Co. Ltd.

5.5 Należy również rozwijać sieci wymiany informacji o najlepszych praktykach i nowych technologiach. Element ten jest szczególnie ważny zarówno dla przedsiębiorców jak i dla osób stojących na czele instytucji publicznych, które potrzebują pomocniczego narzędzia do podejmowania wiarygodnych i skutecznych decyzji w celu dokonywania uzasadnionych wyborów pomiędzy tradycyjnymi wypróbowanymi technikami „dającymi poczucie bezpieczeństwa” a nowymi technikami bardziej przyjaznymi dla środowiska, ale mniej rozpowszechnionymi i testowanymi w bardziej ograniczonym zakresie.

5.6 Nabiera to szczególnego znaczenia w przypadku, gdy przetargi publiczne mają stać się środkiem upowszechniania i rozwijania technologii środowiskowych. O ile dużą wagę należy skierować na przetargi publiczne, nie należy zapominać o transakcjach prywatnych, dokonywanych w sposób bardziej elastyczny i szybszy. Już teraz pewne przedsiębiorstwa wprowadziły warunek ochrony środowiska naturalnego na listę kryteriów doboru dostawców, przyjęły typowe klauzule związane z trwałym rozwojem, które są stopniowo włączane do ich umów z dostawcami, wprowadziły szkolenie związane z trwałym rozwojem dla swoich nabywców.

5.7 Oznaczenia ekologiczne oraz wszelkie systemy cen i rekompensat za technologie środowiskowe powinny być stosowane w celu ich rozwijania i promowania.

5.7.1 Z inicjatywy prezydencji fińskiej w 1999 r., podjęto i prowadzono w 2000 r. w czasie prezydencji portugalskiej i francuskiej debatę na temat europejskiej wizji jakości. Stała się ona podstawą do opublikowania ważnego dokumentu pod egidą Europejskiej Organizacji Jakości. Niektóre z podjętych kwestii mogłyby zostać wykorzystane w odniesieniu do technologii środowiskowych.

## 6. Sprawa nas wszystkich

6.1 Uczynienie z ochrony środowiska naturalnego prawdziwej szansy dla gospodarki nie jest sprawą jedynie specjalistów-ekologów. Już teraz stanowi ona zasadniczy czynnik tak ważnego sektora gospodarki, jakim jest turystyka i wypoczynek. Co do technologii środowiskowych, klucz do sukcesu leży w budowaniu rzeczywistego rynku i zdolności przedsiębiorstw do podejmowania określonych kroków. Konieczne byłoby mocniejsze zaakcentowanie dobrowolnych inicjatyw w dziedzinie innowacji technologicznych i ochrony środowiska naturalnego podejmowanych przez przedsiębiorstwa lub poszczególne branże przemysłowe.

6.2 Oczywiście jest, że jeśli technologie środowiskowe umożliwiają realne ograniczenie kosztów produkcji dzięki mniejszemu zużyciu energii i surowców, wpływają na lepszy wizerunek przedsiębiorstwa i jego wyrobów, sprzyjają wzrostowi sprzedaży i obniżają koszty środowiskowe, przedsiębior-

stwa będą nimi zainteresowane i zapewnią ich rozwój. Ważne jest jednak, aby przedsiębiorstwa były z takimi technologiami zaznajamiane i mogły być w stanie ocenić ich skuteczność. Stąd bierze się konieczność wprowadzenia sieci wymiany informacji na temat najlepszych praktyk i technologii środowiskowych, do której mogłyby się włączyć władze publiczne, organizacje zawodowe, ośrodki techniczne i badawcze.

6.3 Konieczna jest mobilizacja przedsiębiorców i fachowców, podobnie jak klientów i konsumentów, ponieważ bez nich nie ma rynku. Technologie środowiskowe muszą więc być postrzegane przez społeczeństwo jako skuteczne zarówno w aspekcie ochrony środowiska jak i produkcji, inaczej pozostaną one pozytywnym, lecz marginalnym elementem rozwoju gospodarczego, rozwijającym się niezależnie od tych dwóch obszarów.

6.3.1 Konieczne jest, aby polityka w dziedzinie środowiska naturalnego uwzględniała implikacje gospodarcze, podobnie jak polityka gospodarcza powinna brać pod uwagę wymogi środowiskowe. W pewnym sensie musi istnieć wzajemna zależność pomiędzy aspektami gospodarczymi i środowiskowymi, jako że polityki, które nie są realne z gospodarczego punktu widzenia i które nie uwzględniają pozytywnych skutków na środowisko naturalne nie mogą być skutecznie realizowane.

6.3.2 Jednocześnie oddziaływanie na społeczeństwo norm środowiskowych i wprowadzania technologii ekologicznych powinno być antycypowane w jak najdalszym horyzoncie czasowym; powinno się także zapewnić szkolenia zawodowe, tak by pracownicy mogli takie standardy i rozwiązania technologiczne jak najskuteczniej wdrażać, bez narażania na ryzyko ich miejsc pracy.

6.4 Dostęp do nowoczesności i osiąganie wzrostu gospodarczego przez dynamiczne, gęsto zaludnione kraje czyni z rozwoju technologii środowiskowych na szeroką skalę element o zasadniczym znaczeniu. Jest to nowy model rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiska naturalnego, który powinien być konkretnie opracowywany i wdrażany. Dzięki swoim szczególnym kompetencjom w dziedzinie technologii środowiskowych, Unia Europejska mogłaby stać się uprzywilejowanym partnerem krajów gospodarek wschodzących i korzystać z otwierania się nowych rynków.

6.5 Badania naukowe i rozwój technologii środowiskowych są i mogą jeszcze bardziej stać się atutami gospodarczymi, jak to pokazują konkretne przykłady zastosowania postępowych technologii, już zintegrowanych czy też nadal radykalnych. Lecz są one również koniecznością, gdyż chodzi o przyszłość naszego świata i nikt nie może, mając tego świadomość, rezygnować z nich. Jesteśmy odpowiedzialni za świat, który pozostawimy naszym dzieciom.

Bruksela, 28 października 2004 r.

Przewodnicząca

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Anne-Marie SIGMUND

## ZAŁĄCZNIK

**do opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego**

Poniższa poprawka została odrzucona, ale przynajmniej jedna czwarta oddanych głosów była za jej przyjęciem:

**Proponuje się następującą zmianę punktu 1.8:**

Ta — wyrażana przez szereg podmiotów — obawa i krytyka nie mogą być zbyt wzruszeniem ramion. ~~Nie są one skierowane przeciwko zasadom czy politykom unijnym.~~ Wyrażają raczej przekonanie pewnych podmiotów ze świata gospodarki, że istnieje konflikt pomiędzy, z jednej strony, koniecznymi wymogami wzrostu ekonomicznego, tworzenia miejsc pracy i bieżącym praktykom a, z drugiej strony, troską o środowisko naturalne, znajdującą swój wyraz w nadmiernej ilości przepisów nie liczących się z realiami konkurencji gospodarczej. Problemy te wydają się wynikać z niedoceniań i błędnego zarządzania narzędziami, procedurami i strategiami posługiwania się nimi.

*Wynik głosowania*

Za: 46

Przeciw: 71

Wstrzymujące się: 9

---